

Zorgverzekering is 'kanarie in de kolenmijn' bij jongeren met financiële problemen

Begin 2023 gaat een experiment van start dat de uitwisseling van persoonsgegevens mogelijk maakt tussen de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) en de gemeente Amsterdam. Die kan daardoor sneller in contact komen met jongeren met financiële problemen. Ook elders in Nederland is dat voor gemeenten reden om alles in het werk te stellen om jongeren met beginnende schulden tijdig in het vizier te krijgen.

André Moerman is al jaren nauw betrokken bij de schuldhulpverlening in Nijmegen. Hij is de man achter de site SchuldInfo.nl, die scholing en juridische informatie biedt aan professionele schuldhulpverleners, en daarnaast manager Hulp bij Geldzaken bij Bindkracht10. 'Het verbeteren van de financiële situatie van mensen' is in de Keizerstad een van de missies van deze sociaal werkorganisatie. De organisatie maakt daarbij onder andere gebruik van budgetcoaches en een 'Formulierenbrigade' die onder andere voorzieningenchecks doet en een belastingspreekuur draait. "Dat zijn initiatieven om te voorkomen dat mensen in financiële problemen komen", legt Moerman uit. "Als dat niet lukt, is schuldhulpverlening nodig. Vroegsignalering is een belangrijk instrument om mensen met beginnende schulden zo vroeg mogelijk in het vizier te krijgen. En in Nijmegen zijn we erachter gekomen dat je jongeren daarbij op een specifieke manier moet benaderen."

De term 'jongeren' dekt in dit geval de lading overigens niet helemaal. Het gaat om jongvolwassenen van 18 tot 24 jaar. Bij hen fungeert de zorgverzekering die ze vanaf hun achttiende zelf moeten betalen volgens Moerman als de bekende 'kanarie in de kolenmijn'. "Of ze nu thuis wonen of al op zichzelf en of ze nu al werken of nog een opleiding volgen, uitzonderingen daargelaten bevinden ze zich in een levensfase waarin zo'n zorgverzekering nul prioriteit heeft. Dat geldt ook voor de eerste fiscale zaken die op hun pad komen, zoals de zorgtoeslag. Als de gemeente een vroegsignaleringsmelding krijgt dat een jongere zijn zorgpremie niet heeft betaald, hoeft er niets aan de hand te zijn. Maar het kan ook een signaal van veel meer financiële ellende zijn, tot aan het niet meer kunnen betalen van de maandelijkse kosten van de smartphone aan toe. Terwijl dat op die leeftijd natuurlijk het laatste is wat je kwijt wilt raken."

Via WhatsApp

Om die reden vindt Moerman het jammer maar niet onoverkomelijk dat netwerkproviders geen signaalpartners zijn op het gebied van vroegsignalering. "Neem van mij aan: als een jongere de maandelijkse factuur van z'n telefoonprovider, Netflix of Spotify niet meer betaalt, ben je vaak al te laat. Een niet betaalde zorgpremie is een veel beter signaal van beginnende financiële problemen, zeker als er meerdere maanden achter elkaar geen betaling heeft plaatsgevonden. Essentieel is dat deze doelgroep op een andere manier wordt benaderd. In Nijmegen gaan een jongerenwerker en een financieel coach gezamenlijk op pad om in contact te komen met iedere jongere waarover bij de gemeente een vroegsignaleringsmelding is binnengekomen. Bellen, appen en 'koud aanbellen' tijdens avondrondes blijkt effectief. Omdat jongerenwerkers goed aansluiten bij de leefwereld van jongeren, maken zij makkelijk contact. De financieel coach gaat samen met de jongere aan de slag met de financiën. Wanneer er problemen zijn op andere gebieden, pakt de jongerenwerker het op." Wanneer de jongere aangeeft geen hulp nodig te hebben, wordt volgens Moerman via WhatsApp bedankt voor het gesprek. "Belangrijk is dat er toch een lijntje is gelegd. Regelmatig nemen jongeren later via WhatsApp contact op als ze toch ondersteuning willen."

“

De tandem van een jongerenwerker en een financieel coach die weten hoe ze contact moeten leggen, durf ik wel een 'gouden combinatie' te noemen

”

André Moerman

Gouden combinatie

Zelfs als de jongere nog thuis woont, komt het voor dat de ouders geen flauwe notie hebben van de beginnende financiële problemen van hun kind. Het is ook mogelijk dat de ouders zelf ook met financiële problemen worstelen. Moerman: "Regelmatig is er meer aan de hand, een verslaving of werkloosheid bijvoorbeeld of simpelweg niet met geld om kunnen gaan. Tot aan een schuldsaneringstraject aan toe, wijkt het vervolgtraject niet af van de aanpak van andere doelgroepen. Onderscheidend aan de Nijmeegse aanpak is de tandem van een jongerenwerker en een financieel coach die weten hoe ze contact moeten leggen en die er vaak ook in slagen om samen een effectief schuldhulpverleningstraject in te gaan. Een jaar nadat we ermee zijn begonnen, durf ik wel van een 'gouden combinatie' te spreken."

Eerlijker makkelijker

In de wetenschap dat Leeuwarden al jaren in de top tien van gemeenten met de meeste armoede staat, werd het armoedebeleid eind vorig jaar op een nieuwe leest geschoeid. 'Eerlijker en makkelijker' is het motto van de nieuwe aanpak waar meer geld voor wordt uitgetrokken en die moet voorkomen dat armoede in 'Ljouwert' van generatie op generatie wordt doorgegeven. "Ook bij de schuldhulpverlening aan jongeren schuwen we daarbij het experiment niet", vertelt wethouder Hein Kuiken van onder andere Armoede en Schuldhulp. "Zo heeft het jongerenteam van de gemeente de afgelopen tien maanden een pilot gedraaid met vroegsignalering. Als er bij de gemeente een vroegsignaleringsmelding binnenkwam, die betrekking had op een jongere van achttien jaar of ouder, legde het jongerenteam contact met hem of haar. Zij kennen de doelgroep en weten welke benadering het beste werkt. We verkennen nu hoe we deze aanpak structureel kunnen inbedden in onze schuldhulpverlening."

Op de twee mbo's in Leeuwarden bemenst Amaryllis bovendien een 'budgetloket', waar jongeren terecht kunnen met al hun financiële vragen. Kuiken: "Net als pesten, depressie en seksuele geaardheid zijn financiële problemen een onderwerp dat aan het licht kan komen tijdens de reguliere activiteiten van de jongerenwerkers van Amaryllis. Zij kunnen heel goed beoordelen wanneer er echt iets aan de hand is en kunnen in dat geval heel snel schakelen, door voor een passend schuldhulpverleningstraject te zorgen."

“

Net als een scheiding, ziekte en werkloosheid is de achttiende verjaardag een life event dat op financieel gebied nog niet genoeg aandacht krijgt

”

Hein Kuiken

Financiële educatie

Meer dan bij ouderen spelen social media volgens Kuiken een rol bij het bereiken van jongeren met financiële problemen. "Dat geldt ook voor het schuldpreventieplan dat we aan het voorbereiden zijn en dat gericht zal zijn op het bereiken van de meerderjarige leeftijd. Net als een scheiding, ziekte en werkloosheid is de achttiende verjaardag een *life event* dat op financieel gebied nog niet genoeg aandacht krijgt. In aansluiting op meer structurele financiële educatie in het onderwijs, moet het schuldpreventieplan ervoor zorgen dat jongeren beter voorbereid zijn op de financiële en fiscale verantwoordelijkheden die ze vanaf hun achttiende hebben."

Ook Moerman is van mening dat er meer aandacht moet komen voor financiële educatie. "Te beginnen in het basisonderwijs, maar zeker ook vlak voor jongeren achttien jaar worden. Want dan komt er op financieel gebied ineens veel op ze af waar ze in de praktijk vaak niet goed op zijn voorbereid."

Onder de vlag van het nieuwe armoedebeleid is in Leeuwarden een pilot opgezet waarin de restschuld van mensen in een schuldhulpverleningstraject wordt kwijtgescholden. "Door op die manier de stress en de druk van het afbetalen van de schuld weg te nemen, krijgen die mensen weer de mogelijkheid om te werken aan de toekomst", licht Kuiken de pilot toe. "Perspectief, daar gaat het om, ook bij de pilot die specifiek gericht is op jongeren. Wij zijn bereid om hun restschuld kwijt te schelden, maar daar staat wel wat tegenover. Ze moeten bijvoorbeeld de opleiding afmaken waar ze mee bezig waren en op die manier weer toekomstperspectief creëren voor zichzelf. Als onderdeel van ons nieuwe armoedebeleid, sorteren we met dit soort veelbelovende initiatieven voor op de vernieuwing van de Participatiewet die gemeenten meer bewegingsvrijheid

Neemt het aantal jongeren met betaalproblemen toe? De Monitor Vroegsignalering Schulden die door Divosa wordt bijgehouden, geeft daar nog geen duidelijkheid over. Vroegsignalering door gemeenten van inwoners met betalingsachterstanden bij energieleveranciers, drinkwaterbedrijven, zorgverzekeraars en woningverhuurders is sinds begin vorig jaar verplicht. In 2021 registreerden gemeenten 380.000 zogenoemde 'vroegsignaleringsmeldingen'. Divosa heeft zicht op de leeftijd van degenen op wie de meldingen betrekking hadden, maar kan per leeftijdscategorie pas ontwikkelingen schetsen als in het voorjaar van 2023 de Monitor Vroegsignalering Schulden over 2022 wordt gepubliceerd. "En dan nog alleen met een flinke slag om de arm, want 2021 was echt een opstartjaar waarin onder andere het aantal deelnemende gemeenten gaandeweg flink toenam", aldus Divosa-procesmanager Larissa van Es.

In het Centraal Krediet Informatiesysteem (CKI) dat door BKR wordt beheerd, waren op 1 november 2022 301 duizend jongeren tot 24 jaar geregistreerd met onder andere een doorlopend krediet, persoonlijke lening, telefoonkrediet, creditcard, verzendhuiskrediet en/of private leaseauto. Van hen hadden er 36 duizend betalingsproblemen, hetgeen neerkomt op 12%. Op 1 november 2021 waren 333 duizend jongeren tot 24 jaar geregistreerd in het CKI, van wie er 31 duizend betalingsproblemen hadden.